

## Poel, E.A.H. (Etienne) van der

---

**Van:** EK-postbus  
**Onderwerp:** FW: Behandeling Wetsvoorstel 'Wet verbeterde premiereregeling'  
**Bijlagen:** image001.png; ATT00001.htm; image002.png; ATT00002.htm; 2016.535 Brief aan Vaste Cie SZW EK - verbeterde premiereregeling.pdf; ATT00003.htm

**Van:** Secretariaat KNVG <secretariaat@knvg.nl>

**Datum:** 16 april 2016 13:25:58 CEST

**Aan:** "Dooren, mr. W.A.J.M. (Kim) van" <kim.vandooren@eerstekamer.nl>

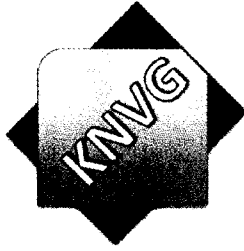
**Onderwerp:** FW: Behandeling Wetsvoorstel 'Wet verbeterde premiereregeling'

Geachte Mevrouw Van Dooren,

Bijgaande brief heb ik naar de leden van de Vaste Commissie SZW gestuurd.

Met vriendelijke groet,

GRIFFIE EERSTE KAMER	
NR.	159027.01
RUB.	XV
CS	18. APR 2016
DATUM	
KOPIE	SZW
VERW.	34255



**Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid  
van de Eerste Kamer**

16 april 2016  
P.C./MVE/2016.535

**Betreft: Behandeling Wetsvoorstel 'Wet verbeterde premieregeling'**

Geachte leden van de Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

Naar verwachting zal in mei 2016 de behandeling van het Wetsvoorstel 'Wet verbeterde premieregeling' in de Eerste Kamer plaatsvinden.

De beide koepels van gepensioneerden, KNVG en NVOG, onderschrijven het belang en de urgentie om te komen tot invoering van dit wetsvoorstel. De organisaties hebben reeds eerder er op aangedrongen het doorbeleggen na pensioeningang mogelijk te maken. Wij hebben onze mening over dit wetsontwerp samengevat in drie punten:

1. Risicovrije Rente

De 'risicovrije rente' is de afgelopen jaren een onevenwichtig instrument gebleken bij de waardering van de verplichtingen. Bovendien is de risicovrije rente erg volatiel en dus niet stabiel. Wij achten daarom de 'risicovrije rente' ongeschikt als enig instrument voor de bepaling van de projectierente. Wel zien wij kansen voor dit instrument indien in combinatie met verwacht rendement op zakelijke waarden vanwege de diversificerende en stabiliserende werking van de combinatie. In deze brief lichten wij het onderwerp projectierente onderstaand nader toe.

2. Default

Het wetsontwerp beoogt naast de introductie van de mogelijkheid van doorbeleggen, een oplossing te bieden voor de problemen die ontstaan bij het aankopen van een vast pensioen in tijden van een lage rente. Wij zijn daarom van mening dat standaard de variabele uitkering als default zou moeten gelden. Alternatief kan zijn dat contractspartijen de mogelijkheid krijgen om de default zelf vorm te geven. Wij zijn van mening dat sowieso iedere deelnemer verplicht zijn keuze kenbaar moet maken.

---

**Koepel van Nederlandse Verenigingen  
Van Gepensioneerden (KNVG)**  
Secretariaat: Hogeschoorweg 21, 5911 EJ Venlo  
077-3541050  
[secretariaat@knvg.nl](mailto:secretariaat@knvg.nl)  
[www.knvg.nl](http://www.knvg.nl)

---

**Nederlandse Vereniging van  
Organisaties van Gepensioneerden (NVOG)**  
Postbus 2069, 3500 GB Utrecht  
030-284 60 80  
[nvog@gepensioneerden.nl](mailto:nvog@gepensioneerden.nl)  
[www.gepensioneerden.nl](http://www.gepensioneerden.nl)

3. Pensioenuitkering in pensioeneenheden

Wij vragen aandacht voor een betere uitwerking van het begrip 'pensioeneenheid'. Behalve een summiere verwijzing in art. 63a lid 9a behandelt het wetsontwerp dit begrip onvoldoende. De gedachten achter het oorspronkelijke voorstel van Ladders komen niet goed over. Duidelijk moet zijn wat het eventuele verschil is tussen een uitkering in pensioeneenheden en een variabele uitkering. Verder is het wetsvoorstel onduidelijk op het mogelijke verschil tussen 'vaste' en 'vastgestelde' uitkering. Tenslotte moet er meer duidelijkheid in het wetsvoorstel komen over wat het verschil is tussen een vaste of variabele uitkering via een pensioenfonds als pensioenuitvoerder dan wel via een verzekeraar als pensioenuitvoerder.

4. Onderzoek projectierente

N.a.v. de aangenomen motie 'Vermeij en Aukje de Vries' loopt er momenteel tevens een onderzoek naar de 'voor- en nadelen van alle mogelijke varianten van projectierentes voor individuele en collectieve contracten, waaronder het (prudent) verwacht rendement en de risicovrije rente, met als uitgangspunt om te komen tot één te hanteren rente'.

Wij vragen u dit onderzoek uit te breiden met een variant waarbij de uitkering niet wordt vastgesteld o.b.v. een projectierente, maar o.b.v. het 'verwachte scenario'. Zie meer gedetailleerd de toelichting hieronder.

Projectierente

Het hanteren van de risicovrije rente als projectierente lijkt wellicht technisch en theoretisch gezien een logische gedachte. Echter, 'de' risicovrije rente bestaat helaas niet. De risicovrije rente bestaat feitelijk uit een reeks van verschillende en per looptijd sterk wisselende toekomstige rentevoeten (forward rates) zoals vastgesteld in de Rente Termijn Structuur (RTS). Daarnaast toont de historie aan dat de risicovrije rente zelf in de loop van de jaren erg volatiel en onevenwichtig is gebleken. Deze onevenwichtigheid maakt de risicovrije rente ongeschikt als projectierente.

Vaststelling van de pensioenuitkering o.b.v. de risicovrije rente betekent in de praktijk dat het voor gepensioneerden vrijwel onmogelijk is om aan deze pensioenuitkering een eenduidige betekenis toe te kennen. Bovendien wordt de suggestie gewekt dat de met behulp van de risicovrije rente bepaalde 'pensioenuitkering' ook zelf risicovrij is en dus in bepaalde mate 'zeker' zou zijn, terwijl gebleken is dat gegeven de wisselingen van risicovrije rente, dit zeer beslist niet het geval is. Ter illustratie: de pensioenuitkering voor een gepensioneerde van 67 jaar vastgesteld volgens de RTS ultimo 2014 zou zo'n 25% lager uitkomen dan vastgesteld volgens de RTS ultimo 2007.

In het geval dat de projectierente wordt bepaald op basis van een 'verwacht rendement', kan onterecht de indruk gewekt worden dat de uitkomst ook het 'verwachte' pensioen is.

De eis die aan een projectierente gesteld moet worden is niet zozeer dat die een juist beeld geeft van de actuele risicovrije rente, maar een redelijk prudente inschatting moet zijn van het rendement dat een toedelingskring binnen het pensioenfonds in de toekomst zal maken, gegeven het gekozen beleggingsprofiel van die toedelingskring. Naarmate de inschatting realistischer is (met inachtneming van enige prudentie) zal dit de stabiliteit van de uitkering ten goede komen en wordt vermeden dat de uitkering op de wat langere termijn te sterk afwijkt van het niveau van de uitkeringen in de startfase van de pensioeningang.

De projectierente dient enkel om de uitkeringen in de tijd te spreiden en is, omdat er sprake is van een variabele uitkering, geen instrument meer om de verplichtingen te waarderen.

Een verdere eis m.b.t. de projectierente is dat de pensioenuitkering die wordt vastgesteld op de pensioendatum in redelijke mate aansluit bij de pensioenuitkomst van het laatste 'verwachte scenario'. Op basis van het huidig wetsvoorstel kan dit niet worden vastgesteld.

In het huidige wetsvoorstel is onduidelijk hoe de jaarlijkse variabele uitkering precies moet worden vastgesteld op en na ingang van het pensioen. De intentie van het wetsvoorstel blijkt niet goed uit de tekst van de wet zelf.

Behalve de op basis van de risicovrije rente dan wel het 'verwacht rendement' vastgestelde projectierente, wordt de verwachte uitkering van het ouderdomspensioen volgens het wetsvoorstel voor niet-gepensioneerden weergegeven op basis van een pessimistisch scenario, een verwacht scenario en een optimistisch scenario.

Bij een variabel pensioen wordt dit overzicht nog uitgebreid met een horizon van 10 jaar na de pensioendatum. Het op zoveel wijzen communiceren van een pensioenuitkering zal bij gepensioneerden tot verwarring leiden.

### **Aanbevelingen**

1. Vervang 'uitkering o.b.v. projectierente' door 'uitkering o.b.v. drie scenario's'  
Om de complexiteit en de mogelijke verwarring over de pensioenuitkering zo veel als mogelijk te beperken en de communicatie zo eenvoudig als mogelijk te houden, stellen wij voor om de projectierente in zijn geheel te laten vervallen en de pensioenuitkering(en) uit een realistisch verwacht scenario af te leiden
2. Communiqueer o.b.v. concreet rendement pensioenfonds  
Geef in het pensioenoverzicht duidelijk aan wat het rendement is dat een pensioenfonds gemiddeld moet maken om de pensioenuitkering in het pessimistisch, verwacht en optimistisch scenario ook te realiseren.  
Hierdoor zullen (aspirant)gepensioneerden zich een beter beeld kunnen vormen over de hoogte van hun pensioen in relatie tot het beleggingsrendement van het fonds.

### Gevraagde actie

Voortvloeiend uit bovenstaande aanbevelingen verzoeken wij dat n.a.v. de motie Vermeij en Aukje de Vries verricht gaat worden naar diverse vormen van projectierentes, om inzichtelijk te maken wat het effect is op het verwachte verloop van de jaarlijks geprognosticeerde pensioenuitkering bij het hanteren van de volgende methoden:

1. de risicovrije projectierente op basis van de RTS
2. de projectierente gebaseerd op het verwacht rendement
3. de projectierente gebaseerd op het verwacht rendement met een afslag van 1% i.v.m. prudentie
4. een projectierente expliciet op basis van het 'verwacht scenario' (de mediane uitkomst, zie wetsontwerp)

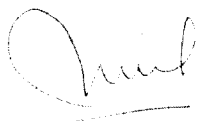
Tevens verzoeken wij u om ook in deze vergelijking ook de jaarlijkse bepaling van de pensioenuitkering na pensioendatum mee te nemen. Om ook aansluiting te houden met de geprojecteerde pensioenuitkomsten voor de pensioendatum, kan de jaarlijkse bepaling van het ouderdomspensioen wellicht ook het best plaatsvinden volgens het verwachte (mediane) scenario.

Uitgangspunt bij de uiteindelijke keuze voor de projectierente zou dan die methode moeten zijn die tot een vrij stabiele en niet-structureel dalende uitkering voor een gepensioneerde leidt.

Tenslotte verzoeken wij u om de bepaling(en) in het wetsvoorstel over een periodieke vaste daling van de uitkering ernstig te heroverwegen. Deze bepaling is naar onze mening niet aan de belanghebbenden uit te leggen. In dit verband attenderen wij op een artikel in uitgave nr. 9 van het tijdschrift Pensioen Pro waaruit blijkt (blz. 17) dat sommigen dit wetsvoorstel dermate complex vinden dat ze het als een kerstboom betitelen. Voor een goede beoordeling van het wetsvoorstel als geheel zijn duidelijke voorbeelden onmisbaar, de huidige voorbeelden in de Memorie van Toelichting zijn daartoe ontoereikend.

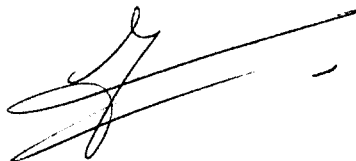
Met gevoelens van de meeste hoogachting,

**KNVG**



D. van der Windt  
Secretaris

**NVOG**



J. van der Spek  
Voorzitter